

2. Робинсон Дж. Экономические теории несовершенной конкуренции / Дж. Робинсон. - М. : Прогресс, 1993. - 423 с.

3. Суворов А. В. Методы построения дифференцированного баланса денежных доходов и расходов населения и прогнозные расчеты на его основе / А. В. Суворов, Г. М. Сухорукова // Проблемы прогнозирования. - 2008. - № 5. - С. 35-50.

4. Суворов А. В. Доходы и потребление населения: макроэкономический анализ и прогнозирования / А. В. Суворов. - М. : МАКС-Пресс, 2001.

5. Валицкий С. В. Прогнозирование и планирование экономики / С. В. Валицкий. - Минск : БНТУ, 2009. - 116 с.

6. Бродский Б. Е. Эконометрический анализ влияния бюджетно-налоговой политики на экономический рост в России /

Бродский Б. Е. - М. : ЦЭМИ РАН, 2007. - 20 с. - (Препринт / Центр ситуационного анализа и прогнозирования).

7. Офіційний веб сайт Держкомстату України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : url: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

8. Дербенцев В. Д. Моделювання складових валової доданої вартості національної економіки / В. Д. Дербенцев // Моделювання та інформаційні системи в економіці : зб. наук. праць. - К. : КНЕУ, 2010. - Вип. 80. - С. 128-141.

9. Офіційний веб сайт інформаційної агенції "РБК-Україна" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : url: <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/ebrr-uluchshil-prognoz-rosta-vvp-ukrainy-v-2010-g-do-4-18052010171400>.

L. Hordijenko

THE MODEL OF INCOME REGULATION

The article deals with the specification, structural and ways of public income regulation. The reasons of regulatory mechanism inefficiency were revealed. The formalized model of public income regulation with considering impact factors.

Key words: public income, regulatory mechanism, model characteristics, transfer deeds, tax on income.

© Л. Гордієнко

Надійшла до редакції 08.06.2010

УДК 339.137.22:631

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ОСНОВА ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

ІРИНА СМЕЛЬЯНОВА,

аспірант Луганського національного аграрного університету

У статті визначено сутність поняття "ресурсний потенціал аграрних підприємств" та його роль у забезпеченні конкурентоспроможності. Досліджено сучасні тенденції та особливості ресурсного забезпечення аграрних підприємств Донецької області та окреслено можливі напрямки його оптимізації.

Ключові слова: конкурентоспроможність, аграрний сектор, ресурсний потенціал, ресурсне забезпечення, аграрні підприємства.

Постановка проблеми. Забезпечення конкурентоспроможності та реалізації конкурентних переваг аграрних підприємств в умовах розвитку ринкової економіки в Україні тісно пов'язане з процесами раціонального формування й ефективного використання їх ресурсного потенціалу.

Саме досягнення бажаного рівня конкурентоспроможності виробництва ґрунтується на наявності ресурсного потенціалу, збалансованого за всіма позиціями.

Але в сучасних економічних умовах ресурсний потенціал більшості аграрних підприємств ні за кількісними,

ні за якісними характеристиками не в змозі забезпечити стратегічний інноваційний розвиток. Тому важливою проблемою сучасного етапу розвитку аграрної економіки України є аналіз тенденцій ресурсного забезпечення аграрного виробництва та пошук напрямів формування та ефективного використання наявного ресурсного потенціалу аграрних підприємств для забезпечення їх конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню теоретико-методологічних питань формування, оцінки та відтворення ресурсного потенціалу в аграрному секторі присвятили свої праці відомі вітчиз-

№ 4 (104) липень-серпень 2010 р.

няні вчені-аграрники Л. М. Березіна [1], В. І. Богачов [9], В. Ф. Іванюта [2], І. І. Лукінов, А. М. Онищенко, Б. І. Пасхавер [3], О. Р. Марченко [4], М. Я. Мойса [5], П. Т. Саблук [11], В. Г.Ткаченко [9], О. В. Ульянченко [15], В. М. Якубів [7] та інші.

Не ставлячи під сумнів значний вклад дослідників у розробку зазначеного питання, зауважимо, що наукову розробленість цієї проблеми в цілому не можна визнати вичерпною.

По-перше, в економічній аграрній науці немає однозначного визначення терміна "агроресурсний потенціал".

По-друге, забезпеченість агроресурсним потенціалом в Україні дуже різноманітна, кожний регіон України має свої особливості формування та використання ресурсного потенціалу аграрного виробництва. Тому виникає необхідність у регіональному підході до проблем аналізу та оптимального формування ресурсного потенціалу аграрних підприємств як основи їх конкурентоспроможності.

У зв'язку із цим, метою роботи є аналіз сучасних тенденцій та особливостей ресурсного забезпечення аграрних підприємств Донецької області та розробка пропозицій щодо покращення їх складу та структури.

Виклад основного матеріалу. В економічній аграрній науці існують різні тлумачення сутності та структури ресурсного потенціалу. Оскільки в сучасній науковій літературі немає однозначного визначення терміна "ресурсний потенціал", нами пропонується власне тлумачення цієї економічної категорії на основі дослідження та аналізу існуючих у науковій літературі точок зору щодо сутності економічної категорії "ресурсний потенціал аграрних підприємств" [2, 3, 5, 7].

На нашу думку, ресурсний потенціал аграрних підприємств - це складна інтегрована економічна категорія, багаторівнева структура, що характери-

зується сукупністю збалансованих наявних ресурсів (земельних, трудових, матеріально-технічних тощо), у процесі взаємодії яких реалізується їх інтегральна здатність виробляти сільськогосподарську продукцію.

Особливе місце в структурі агроресурсного потенціалу належить земельним ресурсам, від рівня й використання яких великою мірою залежить розвиток продуктивних сил, масштаби сільськогосподарського виробництва й конкурентоспроможність аграрних підприємств.

Донецька область є одним із найпотужніших промислових регіонів України, який поряд із розвинутою промисловістю має значний за обсягом агропромислової комплексу.

За площею та біопродуктивним потенціалом земельного фонду Донецька область є однією з провідних областей країни. За даними Головного управління земельних ресурсів у Донецької області, земельний фонд Донецької області на 1.01.2009 р. становив 2651,7 тис. га, що складає 4,4 % території України. Сільськогосподарські угіддя складають 2045,2 тис. га, або 77,1 % від загальної площі Донецької області, із них: рілля - 1656,0 тис. га (62,5 %), багаторічні насадження - 58,3 тис. га (2,2 %), пасовища й сіножаті - 330,2 тис. га (12,4 %) [12, с. 44-45]. Отже, для виробництва сільськогосподарської продукції використовують 77,1 % земельного фонду. Цей показник свідчить про досить високий ступінь використання землі в Донецькій області.

Аналіз розподілу сільськогосподарських угідь за землевласниками й землекористувачами за період з 1990 до 2008 р. у Донецькій області виявляє тенденцію зменшення земельної площі аграрних підприємств та їх збільшення у володінні та користуванні господарствами населення (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка площі сільськогосподарських угідь сільськогосподарських підприємств та господарств населення в Донецькій області [10, с. 175-176].

Так, у 2008 р. землі сільськогосподарських підприємств зменшилися в порівнянні з 1990 р. на 780,7 тис. га й склали 1136,6 тис. га, або 42,9 % території області, а сільськогосподарські угіддя господарств населення збільшилися на 535,7 тис. га і склали 648,6 тис. га, або 24,5 % території області. Але слід зауважити, що протягом 2006-2008 рр. спостерігалося поступове збільшення площі земель аграрних підприємств.

Аналізуючи сучасний стан земельних ресурсів Донецької області, необхідно звернути увагу на особли-

вості природно-кліматичного та техніко-технологічного характеру досліджуваного регіону.

Донецька область - один із регіонів України, де землі найбільше піддаються водній та вітровій ерозії. Також слід зазначити, що Донецька область має досить високий ступінь розораності сільськогосподарських угідь. Станом на 1 січня 2009 р. вона складала 92,5 %. Найвищий ступінь розораності земель сільськогосподарських підприємств спостерігається у Волноваському районі - 97,8 тис. га (9,5 % від загальної площі рілля, яка знаходиться в користуванні аграрних

підприємств області), Великоновосілківському - 83,9 тис. га (8,1 %), Красноармійському районі - 75,3 тис. га (7,3 %), Мар'їнському районі - 94,4 тис. га (6,7 %) [12, с. 139].

Крім того, специфіка Донецької області як одного з промислово розвинутих регіонів характеризується значною концентрацією промислових підприємств, які роблять внесок у забруднення навколишнього середовища. Агроекологічний потенціал ґрунтів Донбасу знаходиться під постійним техногенним навантаженням.

Надмірна освоєність території, розораність сільськогосподарських угідь, фактори природно-кліматичного характеру в сукупності зумовили несприятливий вплив на екологічний стан та природну родючість земельних ресурсів, спричинили активний розвиток ерозійних процесів та, відповідно, збільшення частки порушених земель.

Загалом по області в результаті промислової діяльності підприємств порушено (знищено) 24982 га сільськогосподарських угідь. Земель, що відпрацьовані та підлягають рекультивациі, налічується 5414 га, тобто зростання площі порівняно з 2007 р. складає 498 га [12, с. 125].

Таким чином, земельні ресурси Донецької області постійно знаходяться під значним антропогенним навантаженням. Основними чинниками, які негативно впливають на стан й ефективність використання земельного потенціалу Донецької області, є високий рівень розораності; недостатній рівень відтворення

ґрунтів; високий рівень деградації сільськогосподарських угідь; нераціональне розміщення промислових об'єктів.

Важливою складовою ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств є трудовий потенціал. Трудовий потенціал є провідною складовою ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Людина була й залишається визначальною рушійною силою суспільного виробництва в цілому. Від рівня забезпеченості робочою силою, її якісних характеристик значною мірою залежить й ефективність використання інших елементів ресурсного потенціалу - землі, основних та оборотних засобів. У сільському господарстві управління використанням трудових ресурсів є важливою умовою для підвищення конкурентоспроможності підприємства.

На 1 січня 2009 р. кількість працівників, зайнятих у сільськогосподарському виробництві в аграрних підприємствах Донецької області складала всього 35789 осіб. Із них у господарських товариствах було зайнято 56,7 % працівників, приватних підприємствах - 6,1 %, інших підприємствах - 34,8 %, державних підприємствах - 1,6 %. Найбільша зайнятість працівників спостерігається в рослинництві - 57,8 % [6, с. 23].

Дослідження динаміки формування та забезпеченості аграрних підприємств Донецької області трудовими ресурсами впродовж останніх восьми років (2000-2008 рр.) свідчить про постійне скорочення їх середньооблікової кількості (рис. 2).

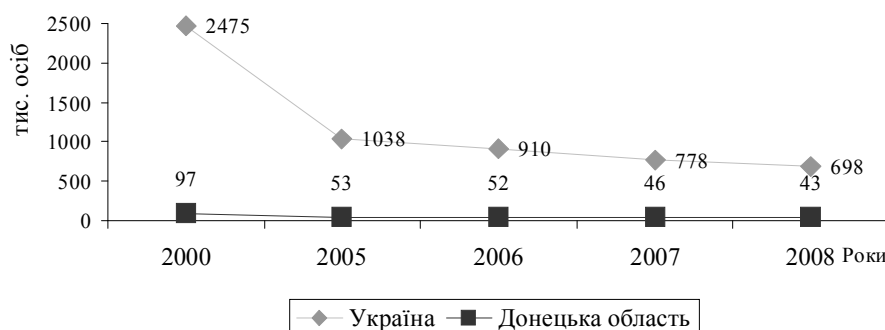

Рис. 2. Динаміка середньооблікової кількості найманих працівників підприємств сільського господарства та пов'язаних із ним послуг за 2000-2008 рр. [8, с. 184].

Графіки на рис. 2 засвідчують скорочення кількості найманих працівників в аграрній сфері в 2008 р. порівняно з 2000 р. на 1777 тис. осіб, або на 71,8 % загалом по Україні, у Донецькій області на 54 тис. осіб, або на 55,7 %.

В умовах розвитку науково-технічного прогресу зменшення кількості працівників аграрної сфери - об'єктивна

потреба. Однак спад кількості працівників не відбувається на тлі зростання рівня механізації сільськогосподарського виробництва, що особливо непокоїть.

Аналіз динаміки середньомісячної номінальної заробітної плати найманих працівників аграрних підприємств за 2000-2008 рр. свідчить про поступове збільшення її розміру (рис. 3).

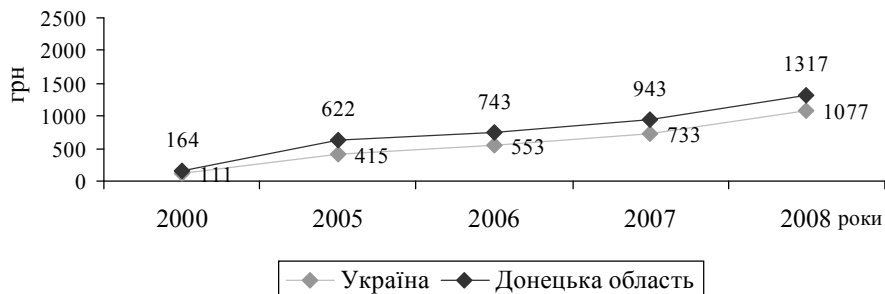

Рис. 3. Динаміка середньомісячної номінальної заробітної плати найманих працівників підприємств сільського господарства та пов'язаних із ним послуг за 2000-2008 рр. [13, с. 220].

Розмір середньомісячної заробітної плати одного штатного працівника, зайнятого в сільському господарстві в 2008 р., досягнув 1317 грн, що на 39,7 % більше, ніж у 2007 р., та вище значення середнього показника по Україні на 22,3 %.

Установлено також значні коливання в розмірі оплати праці в районах Донецької області. Зокрема, найменший розмір середньомісячної заробітної платні в розрахунку на одного працівника в галузі сільського господарства зафіксовано в Слов'янському, Амвросіївському та Олександрівському районах, - відповідно 1029 грн, 1053 грн, та 1125 грн, найбільший - у Шахтарському, Артемівському та Красноармійському районах - відповідно, 1871 грн, 1606 грн та 1567 грн при середньообласному її значенні 1317 грн [12, с. 138].

Виконаний аналіз водночас засвідчує, що порівняно з показниками середньомісячної заробітної плати в промисловості (2329 грн), працівники сільського господарства отримували менше на 1012 грн, або на 43,5 %. В області середня оплата 1 години праці в аграрній сфері становила 7,98 грн, а в промисловості - 15,19 грн. Заробітна плата працівників сільського господарства ще значно відстає від середньообласного показника й складає 65,4 % від нього [8, с. 214-215].

Вагомою проблемою матеріального стимулювання зайнятих у сільському господарстві залишається несвоєчасність виплати зарплати. Станом на 1 січня 2009 р. загальна сума заборгованості працівникам сільськогосподарських підприємств склала 6,4 млн грн, що в 1,6 раза більше, ніж на 1 січня 2008 р. У структурі заборгованості з виплати заробітної плати 59,5 % припадає на економічно активні підприємства, 33,2 % - на підприємства-банкрути, 7,3 % - економічно неактивні підприємства [14, с. 30].

Отже, розмір заробітної плати в сільському господарстві залишається найнижчим серед усіх видів економічної діяльності, що зумовлює спад рівня престижності праці в цій галузі.

Несвоєчасність виплати зарплати змушує сільське населення вести додаткове індивідуальне господарство, що скорочує процес відновлення працездатності людини або ж спонукає до пошуку нових місць прикла-

дання праці, обумовлюючи диверсифікацію виробництва або міграцію населення.

Особливе місце в структурі ресурсного потенціалу аграрних підприємств займають матеріально-технічні ресурси. Саме ефективність та конкурентоспроможність аграрного виробництва визначає його матеріально-технічна база, найважливішою складовою якої є основні виробничі засоби, а також їх активна частина - машини та обладнання.

У структурі основних засобів аграрних підприємств Донецької області наприкінці 2008 р. найбільшу питому вагу (43,04 %, або 1467,3 млн грн) займають будівлі, споруди. Проте значно важливішою є активна частина основних засобів (знаряддя праці), які беруть безпосередню участь у виробництві. Саме вони визначають рівень розвитку сільськогосподарського виробництва. Однак машини й обладнання в сільському господарстві є морально й фізично зношеними та становлять лише 35,2 % вартості основних виробничих фондів, або 1198,2 млн грн [13, с. 358].

Суттєва частка в структурі основних фондів будівель, споруд і передавальних пристроїв та значно менша частка машин, обладнання й транспортних засобів зумовлені обмеженістю фінансових можливостей сільськогосподарських підприємств у відновленні машинно-тракторного парку.

Отже, основною проблемою, яка гальмує розвиток сільськогосподарського виробництва, є рівень його технічного оснащення.

Протягом останніх років спостерігається стала тенденція до зменшення кількості техніки в аграрних підприємствах, потрібної для виконання основних технологічних операцій, а питома вага техніки, яка відпрацювала свій фізичний ресурс, збільшується. Так, протягом 1991-2008 рр. кількість тракторів, використовуваних у сільськогосподарському виробництві Донецької області, скоротилася з 23181 до 8695 од. (або на 62,5 %), зернозбиральних комбайнів - з 4333 до 1678 од. (або на 61,3 %), кукурудзозбиральних комбайнів - у 4,2 раза, бурякозбиральних комбайнів - у 6,9 раза, установок та агрегатів для доїння корів - у 7,3 раза (табл. 1).

Таблиця 1. - Наявність сільськогосподарської техніки та енергетичних потужностей у сільськогосподарських підприємствах Донецької області, од. [12, с. 126; 13, с. 361-369]

Показник	1991	1996	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2008 до1991,%
Трактори	23181	19968	14260	10810	10004	9445	8966	8695	37,5
Зернозбиральні комбайни	4333	3529	2537	2025	1876	1814	1731	1678	38,7
Кукурудзозбиральні комбайни	825	692	486	307	282	232	211	197	23,9
Бурякозбиральні машини	200	179	95	54	38	30	30	29	14,5
Установки та агрегати для доїння корів	4186	2928	1475	803	709	659	601	571	13,6
Наявність енергетичних потужностей, тис. к. с.	7519	6805	4068	2974	2790	2710	2621	2582	34,3
Споживання електроенергії на виробничі потреби, млн кВт/год	1550,1	660,4	289,5	191,0	190,0	214,7	182,6	174,5	11,3

Зменшення кількості технічних засобів спричинило спад фондо- та енергозабезпеченості аграрних формувань (табл. 2).

Згідно з даними табл. 2, рівень забезпечення аграрних підприємств Донецької області тракторами

в 2008 р. порівняно з 1991 знизився на 33,3 %, зернозбиральними комбайнами - на 57,1 %, показник енергозабезпечення скоротився на 49,1 % та електроозброєність праці - на 56,9 %.

Таблиця 2. - Забезпечення аграрних підприємств Донецької області матеріально-технічними ресурсами [Там само]

Показник	1991	1996	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2008 р у % до 1991
Енергозабезпечення, к. с. на 100 га посівної площі	522	515	367	296	295	281	271	266	50,9
Електроозброєність праці, кВт/год	8768	6615	3623	3502	4042	3919	3656	3778	43,1
Наявність тракторів на 1000 га ріллі, од.	12	12	9	10	10	10	9	8	66,7
Наявність зернозбиральних комбайнів на 1000 га посіву зернових без кукурудзи, од.	7	7	6	4	4	4	4	3	42,9

Основною причиною спаду рівня технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва в області є значне скорочення обсягів закупівлі сільськогосподарської техніки. За даними Головного управління статистики в Донецькій області, упродовж 2008 р. сільськогосподарськими підприємствами області було куплено 319 тракторів, що на 23,9 % менше, ніж у 2007 р., 228 сівалок (на 18,3 % менше), 64 тракторних причепа (на 20 % менше), 93 зернозбиральних комбайни (на 27,3 % менше), 3 кукурудзозбиральних комбайни (на 40 % менше) та іншої техніки [14, с. 25].

Сільськогосподарська техніка надходить переважно з інших регіонів, оскільки в області налагоджено виробництво тільки окремих її видів.

Таким чином, нинішній рівень технічного забезпечення аграрних підприємств області не відповідає сучасним вимогам ринкової економіки, відчувається дефіцит техніки, який негативно впливає на ефективність виробництва.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Таким чином, ресурсний потенціал аграрних підприємств - це складна інтегрована економічна категорія, багаторівнева структура, що характеризується сукупністю збалансованих наявних ресурсів (земельних, трудових, матеріально-технічних тощо), у процесі взаємодії яких реалізується їх інтегральна здатність виробляти сільськогосподарську продукцію.

У контексті проблеми підвищення конкурентоспроможності кожної зі складових ресурсного потенціалу аграрних підприємств набуває особливого значення, оскільки саме досягнення бажаного рівня конкурентоспроможності виробництва ґрунтується на наявності ресурсного потенціалу, збалансованого за всіма позиціями.

Сучасні тенденції ресурсозабезпечення аграрних підприємств Донецької області характеризуються стабільним падінням його рівня впродовж усіх років реформування вітчизняного АПК.

Нашими дослідженнями встановлено, що земельні ресурси Донецької області постійно знаходяться під значним антропогенним навантаженням. Основними чинниками, які справляють негативний вплив на стан та ефективність використання земельного потенціалу Донецької області, є високий рівень розораності; недостатній рівень відтворення ґрунтів; високий рівень деградації сільськогосподарських угідь; нераціональне розміщення промислових об'єктів.

Аналіз забезпеченості аграрних підприємств трудовими ресурсами свідчить про зменшення кількості зайнятих працівників та низький рівень оплати праці. Розмір заробітної плати та її динаміка свідчать про на-

явність районних і структурних диспропорцій, пов'язаних зі специфікою галузі, розміщенням виробництва.

Нинішній рівень технічного забезпечення аграрних підприємств області характеризується погіршенням умов технічного оновлення й модернізації матеріально-технічної бази, насамперед сільськогосподарського виробництва, що унеможливує відтворення сільського господарства на належному рівні.

Недостатнє забезпечення підприємства ресурсним потенціалом гальмує досягнення конкурентоспроможного виробництва сільськогосподарської продукції. Тому стратегічні напрями зростання й забезпечення конкурентоспроможності підприємств аграрного сектора Донецької області повинні ґрунтуватися передусім на управлінні формуванням їх ресурсного потенціалу, а саме: на реалізації комплексу необхідних заходів щодо оптимізації їх ресурсного потенціалу. Підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва можливе шляхом реалізації системи заходів з оптимізації площ сільськогосподарських угідь та зменшення ступеня їх розораності; удосконалення структури земель сільськогосподарського призначення та їх збагачення природними компонентами; відтворення родючості ґрунту, енергозберігаючих технологій та ведення ґрунтозахисного біологічного землеробства, яке забезпечує вихід екологічно чистої продукції; поліпшення матеріального стимулювання шляхом підвищення рівня заробітної плати та створення сприятливого соціального середовища для зростання престижності та мотивації праці в аграрній сфері; розширення обсягів постачання матеріально-технічних ресурсів на умовах товарного кредиту, зокрема під заставу майбутнього врожаю; розвиток лізингових операцій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Березіна Л. М. Виробнича функція та ресурсний потенціал аграрних підприємств / Л. М. Березіна // Вісник ХНТУСГ : Економічні науки. Ринкова трансформація економіки АПК. - 2006. - Вип. 31. - С. 64-68.
2. Іванюта В. Ф. Розвиток аграрного виробництва регіону: методологічне забезпечення, стан та перспективи : [монографія] / В. Ф. Іванюта. - Полтава : РВВ ПолтНТУ, 2008. - 431 с.
3. Лукинов І. І. Аграрний потенціал: исчисление и использование / І. І. Лукинов, А. М. Онищенко, Б. І. Пасхавер // Вопросы экономики. - 1998. - № 1. - С. 24-28.
4. Марченко О. В. Ресурсне забезпечення та шляхи оптимізації умов вирощування сільськогосподарських культур у Лісостепу України : [монографія] / О. В. Марченко. - Суми : ВТД "Університетська книга", 2005. - 342 с.
5. Мойса М. Я. Ресурсний потенціал аграрних підприємств та економічний механізм його раціонального використання / М. Я. Мойса, О. І. Крюкова // Економіка АПК. - 2004. - № 2. - С. 38-43.

6. Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств Донецької області в 2008 році : статистичний збірник / [від. за вип. О. І. Мошура]. - Донецьк : Головне управління статистики у Донецькій області, 2009. - 255 с.

7. Якубів В. М. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.07.02 "Економіка сільського господарства і АПК" / В. М. Якубів. - Житомир, 2006. - 20 с.

8. Праця України 2008 : статистичний збірник. - К. : Державний комітет статистики України, 2009. - 313 с.

9. Продовольственная безопасность Украины: состояние, механизмы обеспечения, проблемы : [монография] / Ткаченко В. Г., Богачев В. И и др. ; под общ. ред. проф. В. Г. Ткаченко и проф. В. И. Богачева. - Луганск : Книжковий світ, 2004. - 176 с.

10. Регіони України 2009 : статистичний збірник / [за ред. О. Г. Осауленко]. - К. : Державний комітет статистики України, 2009. - Ч. II. - 757 с.

11. Саблук П. Т. Основні напрями розвитку високоефективного агропромислового виробництва в Україні : доповідь на Четвертих річних зборах Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників (25-26 червня 2002 р.) / П. Т. Саблук. - К. : ІАЕ УААН, 2002. - 328 с.

12. Сільське господарство Донецької області в 2008 році : статистичний збірник / [від. за вип. О. І. Мошура]. - Донецьк : Головне управління статистики у Донецькій області, 2009. - 297 с.

13. Сільське господарство України у 2008 році / [за ред. Ю. М. Остапчука]. - К. : Державний комітет статистики України, 2009. - 369 с.

14. Стан сільського господарства Донецької області в 2008 році : [економічна доповідь]. - Донецьк : Головне управління статистики у Донецькій області, 2009. - 36 с.

15. Ульяновченко О. В. Ресурсний потенціал аграрного сектора економіки України: управлінський аспект / О. В. Ульяновченко. - Суми : Довкілля, 2009. - 383 с.

I. Yemelyanova

RESOURCE POTENTIAL OF AGRARIAN ENTERPRISES OF THE DONETSK AREA AS BASIS OF THEIR COMPETITIVENESS

In the article defines the essence of the concept "resource potential of agrarian enterprises" and its role in providing of competitiveness. Modern tendencies and features of the resource providing of agrarian enterprises of the Donetsk area are investigated and possible directions of its optimization are outlined.

Key words: competitiveness, agrarian sector, resource potential, resource provision, agricultural enterprises.

© I. Ємельянова

Надійшла до редакції 23.06.2010

УДК 658.821: 339.13

ОЦІНКА ІНТЕНСИВНОСТІ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ НА РИНКУ

ТЕТЯНА ЗАГОРНА,

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства
Макіївського економіко-гуманітарного інституту

У статті розглядаються методичні питання аналізу конкурентної напруженості на ринку з використанням модифікації традиційно використовуваних показників концентрації. Запропоновано показник динаміки часток ринку, що дозволяє більш об'єктивно проводити діагностику інтенсивності конкуренції за розглянутий період.

Ключові слова: конкуренція, інтенсивність конкурентної боротьби, частка ринку, концентрація, діагностика.

Постановка проблеми. Проблема підвищення конкурентоспроможності визнається однією з найважливіших у теорії й практиці економічної науки. Особливе значення вона має для українських підприємств, які функціонують в умовах транзитивної економіки й конкурентні позиції яких на сучасних світових ринках залишаються недостатньо високими. Брак уваги до питань

підвищення конкурентоспроможності в цій ситуації зумовлює дисбаланс розвитку господарського механізму, підвищену кризову вразливість, послаблення ряду ринкових позицій.

Необхідно відзначити, що з ростом глобалізації питання ринкової змагальності все більше пересуваються в макроекономічну сферу й від цього стають ще

№ 4 (104) липень-серпень 2010 р.